

УДК 340.13

ПОНЯТТЯ ТА СКЛАДОВІ СИСТЕМИ ДЖЕРЕЛ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Васильєв С. В.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
м. Харків

Анотація: Система джерел цивільного процесуального права відбиває положення конкретного джерела в загальній правовій системі, а в ньому – обсяг повноважень відповідного суб'єкта права, підпорядкованість за юридичною силою, цільовий і функціональний зв'язок між джерелами, адекватну міру правового регулювання. Оцінюючи тенденції трансформації українського права в напрямку євроінтеграції, появу джерел права, які раніше не були притаманні національній правовій системі, автор пропонує включити до системи джерел цивільного процесуального права традиційні та нетрадиційні джерела права.

Ключові слова: джерело права, система джерел права, цивільне судочинство.

Аннотация: Система источников гражданского процессуального права отражает положение конкретного источника в общей правовой системе, а в нем – объем полномочий соответствующего субъекта права, подчиненность в соответствии с юридической силой, целевую и функциональную связь между источниками, адекватную меру правовой регуляции. Оценивая тенденции трансформации украинского права в направлении евроинтеграции, появление источников права, которые ранее не были присущи национальной правовой системе, автор предлагает включить в систему гражданского процессуального права традиционные и нетрадиционные источники права.

Ключевые слова: источник права, система источников права, гражданское судопроизводство.

Annotation: The system of sources of civil judicial law expresses position of concrete source in the general legal system. The system reflects the volume of plenary powers of the proper legal subject, legal force of source, functional connection between sources. The author suggests to plug the traditional and untraditional sources of right in the system of civil judicial law.

Key words: source of right, system of sources of right, civil legal proceeding.

У теорії цивільного процесуального права існують різні позиції щодо поняття і змісту системи його джерел. Тривалий час у науці цивільного процесуального права панувала думка, що його джерелом можуть виступати виключно нормативно-правові акти, наявність же інших заперечувала. Становлення нової правової системи сучасної України, її інтеграція до світової правової дійсності з неминучістю поставили питання про нове розуміння поняття «джерела права», про перегляд їх системи, появлення й застосування так званих «нетрадиційних» для країн романо-германської системи права джерел цивільного процесуального права.

Дослідженням питань системи джерел права присвячено ряд праць науковців у галузі теорії права: С.Л. Зівса, М.М. Марченка, Л.О. Корчевної та ін. Однак ґрунтовні наукові розробки, пов'язані з розглядом як джерел цивільного процесуального права, так і їх системи, сьогодні у національній науці відсутні.

Метою статті є спроба формування новітньої системи джерел цивільного процесуального права з урахуванням основних тенденцій і перспектив розвитку науки цивільного процесуального права України.

У загальній теорії права радянського періоду нормативно-правовий акт розглядався як єдине джерело правових норм, спосіб зведення державної волі в закон, акт правотворчості [1]. Сьогодні ця концепція підтримується багатьма правознавцями. У сучасній цивільно-процесуальній правовій доктрині

також превалює погляд на те, що нормативно-правові акти – єдине джерело цивільного процесуального права. Так, А. А. Мельников вважає, що норми цивільного процесуального законодавства встановлені державою, що санкціонованих норм у ньому нема [2, с. 25]. Одним з аргументів на підтвердження цієї концепції є ст. 2 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК) («Законодавство про цивільне судочинство»), згідно з якою цивільне судочинство здійснюється відповідно до Конституції, ЦПК і Закону України «Про міжнародне приватне право».

Як свідчить аналіз правової літератури, більшість фахівців асоціюють систему джерел цивільного процесу з системою цивільного процесуального законодавства (наприклад, М.Й. Штефан, В.В. Комаров та ін.). Така інтерпретація пов'язана з тим, що деякі правники до системи джерел включають: (а) тільки закони й підзаконні акти; (б) первинні і вторинні (формально-юридичні) джерела; (в) сукупність усіх форм юридичного закріплення й організаційного забезпечення інформації про загальнообов'язкові правила поведінки (юридичні норми) в сукупності їх взаємозв'язків, через які об'єктивуються нормативні приписи галузі права, нормативні складники національної або регіональної (наднаціональної) правової системи чи міжнародного правопорядку. С.Л. Зівс, відзначаючи сувору ієрархічність системи джерел права, пише, що місце кожного її елемента «похідне від юридичної сили нормативного акта, яка, у свою чергу, залежить від місця нормативного органу в системі вищих і центральних органів держави» [3, с. 35]. Сучасні російські теоретики права

Т. В. Гурова, М. М. Марченко та інші, досліджуючи проблеми класифікації джерел права, віддають перевагу положенню про ієрархічність форм позитивного права, зміст якого полягає в тому, що різні види джерел останнього виділяються залежно від ієрархії органів державної влади, що їх видають [4, с. 34; 5, с. 110].

Проаналізувавши погляди прихильників ієрархічної систематизації джерел права, українська дослідниця проблем теорії та практики сучасних джерел права Н. М. Пархоменко дійшла висновку, що юридична сила правового акта – це його специфічна властивість, зміст якої полягає в його обов'язковості, пріоритетності перед іншими актами або в підпорядкованості їм [6, с. 58]. Іншими словами, коли один правовий акт має посідати більш високе місце щодо іншого, порядок впливає не з його змісту, а з того, яке місце в системі органів державної влади займає орган, який його видав, зміст його компетенції й безпосередньо характер самих актів, що видаються.

Основним елементом системи джерел цивільного процесуального права, безперечно, є система цивільного процесуального законодавства.

Становить інтерес рішення Конституційного Суду України (справа про тлумачення терміна «законодавство»), відповідно до якого визначено, що в контексті положень КЗпП України терміном «законодавство» охоплюються не лише закони України, декрети Кабінету Міністрів України (яким на підставі попередньої Конституції УРСР було надано силу законів у рамках тимчасово делегованих йому законодавчих повноважень) і ратифіковані Україною міжнародні договори, а й постанови Верховної Ради, укази Президента, постанови Кабінету Міністрів України (прийняті в межах повноважень цих органів). Що ж до президентських указів та урядових постанов, то КС, тлумачачи ці акти як «складову частину законодавства України», в основу обґрунтування своєї позиції поклав тези, відповідно до яких такі акти «встановлюють загальнообов'язкові правила» й «мають універсальний характер» [7].

Систему законодавства, на нашу думку, варто розглядати в широкому й у вузькому смислі. Широке розуміння законодавства об'єднує в єдине ціле всі закони й підзаконні акти, що приймаються в державі; вузьке розглядається законодавство як упорядкована сукупність законів. У будь-якому разі термін «законодавство» навіть при найширшому його трактуванні ототожнювати з поняттям «джерело права» неприпустимо, тому що законодавство – це лише частина системи джерел права.

Як вдало підкреслює А. Р. Крусян, законодавство співвідноситься із системою джерел права так само, як категорії «законодавство» і «право», тобто вони взаємозв'язані, але не тотожні, за умови сприйняття інтеграційного розуміння права. Законодавство – це форма вираження права, воно становить самостійне явище правової дійсності і є вужчим за своїм змістом порівняно зі системою джерел права. Звідси – система джерел законодавства входить до системи джерел права [8, с. 147].

Ми дотримуємося точки зору про множинність джерел права, згідно з якою нормативно-правові акти є не єдиним, а одним із джерел права. Дана концепція повною мірою може й повинна бути використана у

вченні про джерела цивільного процесуального права. Наведемо деякі аргументи для обґрунтування названої концепції.

По-перше, нормативно-правовий акт держави, безумовно, є основним джерелом цивільного процесуального права. Проте це не виключає можливості регулювання останнього іншими нормами і правоположеннями, встановленими компетентними правотворчими органами. Так, згідно з ч. 2 ст. 2 ЦПК України, якщо міжнародним договором, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України, передбачені інші правила, ніж установлені цим Кодексом, застосовуються правила міжнародного договору. Згідно з ч. 7 ст. 8 ЦПК, якщо спірні відносини не врегульовані законом, суд оперує законом, який упорядковує подібні за змістом відносини (аналогія закону), а за браком такого – виходить із загальних засад законодавства (аналогія права). За ст. 17 Закону України «Про виконання рішень і застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 р. суди при розгляді справ застосовують Конвенцію і практику Євросуду як джерело права.

По-друге, на теоретичному рівні й у судовій практиці не вирішується низка проблем, серед яких важливе місце займають питання про природу рішень Конституційного Суду України і про виділення судової практики самостійним видом джерела цивільного процесу. На переконання О.В. Гетманцева, це (а) впливає на формування самого поняття «джерело права»; (б) залишає невирішеною проблему співвідношення правотворчості, правозастосування і правотлумачення в судовій діяльності; (в) чітке визначення системи джерел цивільного процесу надає можливості відповісти на запитання, які саме акти (норми), яких саме органів і в яких межах може застосувати суд при вирішенні цивільної справи [9, с. 250].

Отже, міжнародний договір, аналогія права й аналогія закону, практика Європейського суду з прав людини служать джерелами цивільного процесуального права. Як справедливо відзначає Я.Ф. Фархтдінов, на відміну від нормативно-правових актів, ці джерела не передають безпосередньо державної волі й не є офіційними правовими актами держави [10, с. 14].

Розглядаючи джерела цивільного процесуального права із системних позицій, можна виділити такі положення: (а) наявність певних структурних елементів і системоутворюючих зв'язків між ними; (б) наявність певної автономії й відносної самостійності у цих елементах системи як щодо один до одного, так і системи в цілому при її взаємодії з правовими формами, опосередковувачими економічні, соціальні, політичні й усі інші суспільні відносини; (в) об'єктивність системи джерел цивільного процесуального права, що ґрунтується на його аналогічному характері; (г) багатогранність системи, в основі формування якої лежить принцип змісту цивільних процесуальних правовідносин.

З огляду на мету дослідження джерела цивільного процесуального права можна класифікувати з різних підстав. Приміром, Р. Б. Прилуцький класифікує їх матеріально-організаційні,

процесуальні (процесуальне законодавство, договір) й матеріальні (законодавство, договір, звичай) [11, с. 112]. Інші правознавці, розвиваючи теорію різноджерельного права й використовуючи плюралістичну концепцію джерел права, пропонують включати до системи останніх закони та інші юридичні приписи недержавного походження (звичай, договір, правову доктрину, результати суддівської правотворчості тощо) [12, с. 301].

У теорії права досить поширеною є така класифікація джерел права: (а) на письмові (закон) й неписьмові (звичай); (б) на прямі (закон) й непрямі (тлумачення законів і судової практики), (в) на офіційні (закон) й неофіційні (звичай і тлумачення законів).

А. Н. Верещагін та інші науковці розрізняють первинні і вторинні джерела права [13]. Первинні – це правові тексти, в яких уперше формулюються норми, що офіційно визнаються нормами чинного права (закон). Вторинні – це похідні від первинних офіційні тексти, в яких інтерпретується зміст первинних джерел права, уточнюється зміст правоположень первинних і формулюються вторинні (вторинні норми). Зокрема, судові вторинні джерела права можна розглядати як акти нормативного тлумачення джерел первинних. Причому вторинні джерела права можуть змінити зміст первинних, що нерідко й відбувається.

Для здійснення загальної класифікації джерел права, як і для класифікації джерел цивільного процесуального права, необхідно насамперед визначитися з критеріями цієї процедури, які мають системний характер. До останніх можна віднести: (а) юридична сила джерела права; (б) зміст (предмет правового регулювання); (в) характер волевиявлення суб'єктів правотворчості; (г) форма правового буття джерела; (д) час його дії і чинність. Названі критерії класифікації дозволяють виділити такі види джерел цивільного процесуального права України: (1) *за юридичною силою* – закони й підзаконні акти; (2) *за сутністю (характером)* – джерела цивільного процесуального права Української держави та інших суб'єктів правотворчості; (3) *за предметом регулювання* – акти загального характеру й ті, що належать до окремих інститутів; (4) *за органом, що прийняв (санкціонував) акт-джерело* – Верховна Рада, Президент, Уряд України, Конституційний Суд України, Європейський суд з прав людини, Верховний Суд (Вищий спеціалізований суд) України; (5) *за дією й колом осіб* – загальні, що поширюються на всіх осіб, і спеціальні – для окремих категорій осіб; (6) *за формою* – нормативно-правові акти, міжнародні договори й судової практика; (7) *за змістом* – галузеві й комплексні. До перших належать ті, що регулюють суспільні відносини виключно у сфері цивільного судочинства; у других містяться норми, що належать до кількох галузей права (наприклад, норми Закону України «Про виконавче провадження»); (8) *за часом дії* – постійні й тимчасові. Переважна більшість сучасних джерел цивільного процесуального права є постійно діючими, тобто приймаються на невизначений строк. Втрата ними чинності відбувається за умови набуття чинності іншим джерелом права, що скасовує дію попереднього. Тимчасові джерела діють певний строк у чітко окреслених хронологічних межах або за

визначених умов, після чого їх чинність втрачається. Так, у п. 22 розділу XI ЦПК України («Прикінцеві та перехідні положення») закріплено положення, що під час організації і проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 з футболу суд вирішує справи про порушення прав інтелектуальної власності УЄФА в 7-денний строк без проведення попереднього судового засідання.

Оцінюючи тенденції трансформації українського права в напрямку євроінтеграції, появу джерел права, які раніше не були притаманні національній правовій системі, можна запропонувати таку модель системи джерел цивільного процесуального права: система складається з 2-х видів джерел – *традиційних* і *нетрадиційних*. Як справедливо зазначає Д.В. Храмов, поділ джерел права на традиційні й нетрадиційні пов'язано з таким критерієм, як їх походність від історичної правокультурної традиції суспільства, що склалася. Це виводить дослідника на проблему необхідності розуміння й урахування історико-культурологічної залежності всієї системи джерел права від особливостей національної правової системи, що об'єктивно склалася [14, с. 42].

Що стосується традиційних джерел права, то вони безпосередньо асоціюються з нормативно-правовими актами або цивільним процесуальним законодавством і включають Конституцію й закони України, підзаконні акти та міжнародні договори.

Нетрадиційні джерела права є результатом процесу розвитку сучасного права, поглиблення контактів між державами, врахування нових суспільних умов і потреб.

Нетрадиційним джерелам права притаманні такі ознаки:

- 1) нехарактерність даного джерела права для конкретної правової сім'ї (наприклад, судового прецеденту для романо-германської правової сім'ї);
- 2) субсидіарність застосування нетрадиційних джерел права для врегулювання суспільних відносин;
- 3) брак чітких правотворчих процедур, спрямованих на створення таких джерел права;
- 4) виникнення нетрадиційних джерел права, як правило, в тій сфері суспільних відносин, яка не потребує прямого державного впливу;
- 5) непередбачуваність їх як джерела права в законодавчих актах держави або в законодавстві держави взагалі;
- 6) можлива невідповідність їх письмового викладу вимогам законодавчої техніки;
- 7) можливість їх не бути структурованими взагалі, або їх побудова може дуже відрізнятися від структури нормативного правового акта.

З нашої точки зору, нетрадиційні джерела права – це не просто доповнення до системи нормативних актів, а своєрідна якісна система нормативних регулювальників, обумовлених своєрідністю національно-історичних і культурних традицій громадського життя країни, породжених потребами реалізації завдань цивільного судочинства України. Саме в цій царині ці джерела права можуть бути найбільш затребуваними.

До нетрадиційних джерел права зазвичай відносять: правові звичаї, правові концепції, правову доктрину, принципи права, правозастосовну практику, правосвідомість, право юридичної експертизи, програмне право, природне право та ін.

Не всі вказані джерела права можна повною мірою віднести до джерел цивільного процесуального права. Частина з них міцно закріпилися в цивільному судочинстві (наприклад, правозастосовна практика, цивільний процесуальний договір та ін.), деякі перебувають лише на рівні теоретичного осмислення (правовий звичай, правова доктрина тощо).

Серед правознавців бракує однозначного підходу до класифікації нетрадиційних джерел права. Можна відзначити наукові позиції вчених, за якими розрізняють джерела: (а) які мають певне нормовстановче значення (правовий звичай, судова практика), й ті, що позбавлені нормативного змісту; (б) які хоча й визнаються законом і доктриною, перебувають під певним контролем держави в особі її представницьких органів, але є нетрадиційними через нечасте їх застосування у сфері правового регулювання (правовий звичай, нормативний договір, нормативні акти громадських об'єднань) і які є нетрадиційними для даної правової сім'ї (правова доктрина, правозастосовна практика); (в) які входять до структури правової системи. Так, на доктринальному рівні останньої формуються такі джерела права, як доктрина і принципи права; в рамках нормативного рівня – нормативний акт, у сфері правореалізації – правовий прецедент, судова практика, нормативний договір і звичай.

Нетрадиційні джерела права, як вбачається, доцільніше диференціювати за джерелом їх закріплення в законодавстві, а саме – на законодавчі (правовий звичай, нормативний договір) і незаконодавчі (правова доктрина). Наведена класифікація розглядуваних джерел права дозволяє глибше вивчити суть і роль кожного з них у правовому регулюванні процесуальних правовідносин, установити й оптимізувати способи їх використання суб'єктами цивільного процесуального права.

Як бачимо, система джерел права не перебуває в статичному стані, а діалектично розвивається й ускладнюється, що призводить до появи джерел нетрадиційних, які так чи інакше відхиляються від ознак типовості. Залишається в минулому категоричне твердження, що тільки нормативно-правові акти служать основним і єдиним джерелом цивільного процесуального права.

Нетрадиційні джерела права формують понятійний апарат правової науки і юридичної практики. Вони (а) значною мірою визначають тенденції й перспективи розвитку традиційних джерел, забезпечують теоретичну, так би мовити, підготовку законодавця, пропонують науковий інструментарій для тлумачення закону; (б) позитивно впливають на вдосконалення законодавчої техніки; (в) мають субсидіарний характер застосування щодо традиційних джерел права, надають праву цілісності, завершеності й повноти. Ними виконується регулююча функція. З одного боку, нетрадиційні джерела права викликаються потребами юридичної практики, необхідністю підвищення ефективності правового регламентування, з іншого – забезпечують цілісність цієї правової системи.

Система джерел цивільного процесуального права виражає положення конкретного джерела в загальній правовій системі, відбиття в ньому обсягу повноважень відповідного суб'єкта права,

підпорядкованість за юридичною силою, цільовий і функціональний зв'язок між джерелами, адекватну міру правового регулювання. Відступ від цих критеріїв призводить до штучних правових диспропорцій, коли велика кількість одних актів стримує розвиток інших, слабкість одних породжує потік інших, а перевищення ними припустимої міри регламентування призводить до «війни джерел» [15, с. 164] і неможливості їх застосування.

Дослідження системи сучасних джерел цивільного процесуального права України дозволяє зробити певні висновки:

1) джерела цивільного процесуального права, які є складовою частиною системи джерел права України, характеризуються всіма особливостями, що притаманні цій системі: множинністю, суворою ієрархією, верховенством ролі закону;

2) джерела цивільного процесуального права утворюють систему, що включає тільки офіційно (юридично) визнані види джерел, які становлять створену або санкціоновану державою певну типову правову форму;

3) чітка системність джерел цивільного процесуального права впорядковує процеси правотворчості й правозастосування, забезпечує доступність реалізації права громадян на судовий захист і підвищує ефективність останнього;

4) особлива роль нормативно-правових актів у системі джерел цивільного процесуального права є підставою для витіснення інших форм. Механізм правового регулювання цивільних процесуальних відносин повинен функціонувати в гармонійно розвиненій системі джерел права – як традиційних, так і нетрадиційних для права України. Головне, щоб такі категорії, як правові принципи, правові позиції, судова практика тощо, сприяли більш ефективному вирішенню завдань, що стоять перед цивільним процесуальним правом щодо справедливого, неупередженого і своєчасного розгляду й вирішення цивільних справ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шебанов А. А. Форма советского права [Текст] / А. А. Шебанов. – М.: Юрид. лит., 1968.
2. Мельников А. А. Советский гражданский процессуальный закон [Текст] / А. А. Мельников. – М.: Наука, 1973. – С. 25.
3. Зивс С. Л. Источники права [Текст] / С. Л. Зивс. – М.: Наука, 1981. – С. 35.
4. Гурова Т. В. Источники российского права [Текст]: автореф. дисс....док. юрид. наук: 12.00.01 / Т. В. Гурова. – Саратов, 1998. – С.34;
5. Марченко М. Н. Источники права [Текст]: учеб.пособ./ М. Н. Марченко. – М.: Велби, Проспект, 2005. – С. 110.
6. Пархоменко Н. М. Юридична сила: основна властивість та один із критеріїв класифікації правових актів [Текст] / Н. М. Пархоменко // Правова держава: Щорічник наукових праць Ін-ту держави і права ім. В. М. Корещького НАН України. – Вип.13. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корещького НАН України, 2002. – С. 58.
7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення ч. 3 ст. 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміна «законодавства») №12-рп/98 від 9 липня 1998 р. – Справа №17/81-97; №1-1/98.
8. Крусян А. Р. Конституция и конституционное законодательство Украины [Текст] / А. Р. Крусян //

Проблемы современной конституционалистики. – К.: Юринок Интер, 2012. – С. 147.

9. Гетманцев О. В. Джерела цивільного процесу України: поняття та види [Текст] / О. В. Гетманцев // Держава і право: Збірник наук.праць. Юридичні і політичні науки. Вип.33. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2006. – С. 250.

10. Фархтдинов Я. Ф. Види источников гражданского процессуального права [Текст] / Я. Ф. Фархтдинов // Российский ежегодник гражданского и арбитражного процесса. №1 (2001 год). – М.: НОРМА, 2002. – С. 14.

11. Прилуцький Р. Б. Щодо джерел господарського процесуального права України [Текст] / Р. Б. Прилуцький // Вісник господарського судочинства. – 2008. - №5. – С. 112.

12. Корчевна Л. О. Проблема різноджерельного права: Досвід порівняльного правознавства [Текст]: монографія / Л. О. Корчевна. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2004. – С. 301.

13. Верещагин А. Н. Судебное правотворчество в России: сравнительно-правовые аспекты [Текст] / А. Н. Верещагин. – М.: Международные отношения, 2004. – 344 с.

14. Храмов Д. В. Нетрадиционные источники российского частного права: общетеоретический аспект [Текст]: монография / Д. В. Храмов. – М.: Юрлитинформ, 2012. – С. 42.

15. Кобзева С. И. Источники права социального обеспечения России [Текст]: монография / С. И. Кобзева. – М.: Проспект, 2009. – С. 164.

УДК 347.932

ЗАЛИШЕННЯ СКАРГИ БЕЗ РУХУ: СПІРНІ ПИТАННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Рожнов О. В.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
м. Харків

Анотація: У статті досліджуються особливості перебігу строку залишення скарги без руху. Зазначається особливості вказаного строку, які полягають у його абсолютній визначеності, прогнозованим суддею строком отримання інформації про усунення скаржником обставин, які стали підставою для залишення скарги без руху, а також спеціальні наслідки пропуску зазначеного строку. Дослідивши практику застосування інституту залишення скарги без руху, робиться висновок про неможливість застосувати правило про поновлення чи продовження пропущеного з поважних причин строку залишення скарги без руху.

Ключові слова: залишення скарги без руху, апеляційне провадження, касаційне провадження, процесуальний строк, поновлення чи продовження процесуальних строків, наслідки пропуску процесуальних строків.

Аннотация: В статье исследуются особенности течения срока оставления жалобы без движения. Раскрываются особенности указанного срока которые состоят в том, что они являются абсолютно определенными, прогнозируемым судьей сроком получения информации об устранении лицом обстоятельств, которые послужили основанием для оставления жалобы без движения, а также специальные последствия пропуска указанного срока. Исследовав практику применения института оставления жалобы без движения, делается вывод о невозможности применить правило о восстановлении или продлении пропущенного по уважительным причинам срока оставления жалобы без движения.

Ключевые слова: оставление жалобы без движения, апелляционное производство, кассационное производство, процессуальный срок, восстановление или продление процессуальных сроков, последствия пропущенных процессуальных сроков.

Annotation: This article examines the characteristics of the period of leaving the complaint without moving. The peculiarities of this period which consist in the fact that they are absolutely certain, predictable judge for the receipt of information about solving the face of circumstances that have led to the abandonment of the complaint without movement, and special effects of missing this deadline. Examining the practice of leaving the institute complaints without movement, it is concluded that it is impossible to apply the rule to restore or extend missed for valid reasons, the term abandonment complaints without moving.

Key words: abandonment of the complaint without motion, appeal proceedings, the appeal proceedings, procedural term, reduction or extension of the procedural terms, the consequences of missed procedural deadlines.

Міжнародно-правові стандарти правосуддя та прав людини передбачають можливість оскарження судового рішення та реалізацію такої можливості за правилами національного законодавства. Тому, як коло суб'єктів права оскарження судового рішення, так і порядок його реалізації потребує дослідження та вдосконалення з урахуванням імплементації норм національного процесуального права до вимог європейських стандартів здійснення правосуддя [1, с. 117].

Оскарження рішення суду є елементом конституційного права на судовий захист, яке реалізується у процесуальній формі апеляційного чи касаційного провадження. Практичне значення умов належної реалізації права на оскарження судових рішень полягає у процесуальних наслідках їх недодержання, які не виключають можливості повторного звернення з апеляційною чи касаційною скаргою. Такими наслідками є повернення апеляційної чи касаційної скарги та залишення апеляційної чи касаційної скарги без руху.

Залишення апеляційної чи касаційної скарги без руху є своєрідною процесуальною санкцією яка застосовується до осіб, які мають право на